

Eremitt – en mørk, mystisk og ensom bille

Den ble funnet etter over 100 års leting. Deretter ble den murt inn på en kirkegård i Tønsberg. Historien om eremitt i Norge er så spennende og dramatisk som skjebnen til et lite insekt kan bli.

Krim på kirkegården

I Norge var eremitten antatt utdødd, og den hadde derfor ingen form for vern. En julidag i 2008 ble imidlertid et eksemplar oppdaget på en gravstøtte på en kirkegård i Tønsberg, i praksis etter over 100 års leting. Og nå fikk eremitten ironisk nok lide for sitt insektsmessig flotte utseende, og sin sjeldenhet.

I august samme år, etter at funnet var kjent, ble vertstreet raidet, trolig av samlere. Det ble ribbet for biller og larver. Den 22. august 2008 fastsatte Direktoratet for naturforvaltning en forskrift om midlertidig vern av eremitten. Tremateriale og larver som var gravd ut av det gamle asketrete i alléen i Tønsberg, ble i tillegg lagt på plass. Åpningen ble murt igjen for å beskytte den sjeldne arten.

Året etter, i 2009, ble Vestfold fylke nærmest saumfart med blant annet feierkamera, i egnede lokaliteter på jakt etter flere eremitter. Det ble ikke funnet noen flere eksemplarer, utover ytterligere noen funn på den samme kirkegården i Tønsberg.

Omfattende søk etter arten har ikke gitt noen flere funnsteder, verken i nærheten av eksisterende forekomst, eller andre steder.

*Eremittens eneste kjente levested i Norge er Tønsberg gamle kirkegård.
Foto: Anne Sverdrup-Thygeson*

Utgravd materiale fra ask med eremitt i 2008. Foto: Magne Flåten

*Åpningen i treet ble murt igjen for å beskytte eremittlarvene.
Foto: Magne Flåten*

*Eremitt er en av våre største biller.
Foto: Magne Flåten*

Dufter av fersken

Norge har fem billearter på Bernkonvensjonens såkalte liste II over dyrearter som skal beskyttes. Eremitt er en av disse, og kanskje den mest sjeldne og eksotiske av dem. Den brunsvarte billen kan bli over tre cm lang. Den bor i gamle, hule løvtrær, der larven gnager ganger og lever av den råtne veden på innsiden av hulrommet.

Størstedelen av en eremitts liv består i å være larve. Det er den i tre til fire år. Som ferdigutviklet insekt har den bare noen få, som regel to til fire, uker å leve. I denne perioden, som er den siste i dyrets liv, tar ikke billen til seg næring. Da jobber den utelukkende med å tilrettelegge for nye generasjoner eremitter.

Hovedtrusselen mot eremitten er at antall og kvalitet av gamle, hule trær stadig reduseres. Det hører med til forklaringen at den store, tunge billen heller ikke er noen dyktig flyger, slik at spesielt hunnen, som er tyngst, ikke kan forflytte seg særlig raskt. I motsetning til mange andre insektarter, er det derfor hannen som sender ut luktstoffer hos eremitten. En tydelig ferskenduft kan, hvis hunnen lar seg friste, føre til at hun forlater treet hun har levd i og bosetter seg i et nytt, dersom dette ikke er for langt unna.

Skarabidefamilien

Eremitten tilhører familien skarabider, en av de mest artsrike dyregruppene på jorda, med sine om lag 35 000 arter. Her finner vi en mengde spesialiserte insekter, blant annet gjødselbiller, møkkskarabider, praktskarabeer, pilletrillere og oldenborrer. Også Norges tyngste bille, den majestetiske neshornbillen, tilhører denne gruppen. Skarabidene finnes i alle verdensdeler, bortsett fra i Antarktis. Men den store utbredelsen hjelper ikke for eremitten. Den finnes spredt i Europa, men viser sterk tilbakegang og er truet i hele sitt utbredelsesområde.

Eremitt er klassifisert som kritisk truet på "Norsk rødliste for arter 2010". Det gjenstår å se om arten overlever i Norge. Det er grenser for hvor ensom selv en eremitt kan være – hvis den skal overleve.

Skarabidefamilien har gitt opphav til den hellige skarabé i egyptisk mytologi, der man så for seg at den hellige skarabé trillet sola over himmelen på samme måte som noen skarabider triller kuler av gjødsel. Skarabéen brukes også som "nøkkel" til Aladdins hule, der hulen åpnes når de to delene av skarabéen settes sammen. Vi får håpe hulene i askealléen i Tønsberg får være i fred, og at ingen igjen prøver å bruke eremitten som "nøkkel til rikdom".

Hva gjøres?

Eremitt har fått status som en **prioritert art** i en forskrift etter naturmangfoldloven.

For prioriterte arter er uttak, skade og ødeleggelse forbudt. Om nødvendig kan det også lages regler som beskytter området der arten lever. Staten kan gi tilskudd til tiltak for å ta vare på den prioriterte arten.

Handlingsplan

Direktoratet for naturforvaltning har laget et utkast til en handlingsplan for eremitten, som Fylkesmannen i Vestfold vil få ansvar for å følge opp.

http://www.dirnat.no/naturmangfold/tua_arter//handlingsplaner_under_utarbeidelse/

Kontakt

Miljøverndepartementet
Epost: postmottak@md.dep.no
Telefon : 22 24 90 90

Direktoratet for naturforvaltning
Epost: postmottak@dirnat.no
Telefon : 73 58 05 00

Publisert på regjeringen.no
20. mai 2011